

Inleiding

In het kader van de Debatscan© in alle provincies heeft het IPO in samenwerking met Debat & Dialoog in de provincie Utrecht de commissievergadering Infrastructuur, Mobiliteit en Economie van 19 januari bijgewoond. Aanwezig waren namens het IPO Willemijn Dubbeldam en namens Debat & Dialoog Peter van der Geer.

Zij zijn de provincie zeer erkentelijk voor de bereidheid om mee te werken aan de Debatscan©.

De Debatscan©

Deze scan is onderdeel van de Vernieuwingsimpuls Dualisering van het IPO en een vervolg op de debattraining die het IPO i.s.m. Debat & Dialoog in 2004 heeft verzorgd voor de provincies.

Doel van de Debatscan© is de staat van het debat in de verschillende provincies in kaart te brengen om provincies zelf in staat te stellen om verbetering aan te brengen. De scan zal resulteren in een praktisch en direct bruikbaar advies voor de provincies, gekoppeld aan de mogelijkheid van een debattraining.

In de scan worden vergaderingen van Statenleden geobserveerd aan de hand van de volgende vier observatiecategorieën. Daarbij wordt gekeken vanuit het perspectief van een buitenstaander (burger, media) in plaats van een insider: Daardoor kan er verschil zijn tussen perceptie van de outsider en wat volgens insiders werkelijk plaatsvond.

Debat algemeen, waaronder het duale karakter, de focus van de debatten, de aard van de bijdragen, maar ook zaken als het gebruik van spreektijden en het aantal woordvoerders

Debatvaardigheden, waaronder de wijze van presenteren, taalgebruik, de inzet van retorische middelen, het interruptiegedrag, argumentatietechnieken en het gebruik van eerste en tweede termijn.

Organisatie van het debat, waaronder de aanpak door de voorzitter, de gehanteerde spelregels voor het debat en een eventuele vernieuwende aanpak

Mediagerichtheid, waaronder nieuwswaardigheden, citeerbaarheid en referenties naar de media

Bevindingen

Debat algemeen

Nog voor aanvang van de commissievergadering vertrouwt de voorzitter ons toe 'Later dan tien uur halen we niet.' Het wordt echter tegen elven. De sfeer is gemoedelijk, iedereen krijgt een hand bij binnenkomst en tijdens de vergadering klinken er geregeld lachsalvo's ('we stellen wel eens neuzelvragen hier, maar dat is niet storend'). Bijzonder in deze vergadering is de zelfevaluatie van de commissie. De commissieleden blijken erg mild voor zichzelf en willen vooral 'het debat' wat levendiger maken. Maar geen statenlid die dat direct in de praktijk brengt.

Buiten de 'vaste bewoner' van het provinciehuis, een burger die er graag vertoeft, is er naast wat ambtenaren geen publieke belangstelling.

Er is maar één onderwerp dat enige spanning met zich meebrengt. Het is de 'Expertgroep Arbeidsmarkt' waarbij partijen proberen echt kritisch te zijn.

Voor een buitenstaander is het geen saaie avond, maar men krijgt niet de indruk dat hier wordt gestreden om de toekomst van de provincie.

Debatvaardigheden

Debatvaardigheden betreffen de manier waarop Statenleden hun invloed willen aanwenden. Het debat veronderstelt dat men de confrontatie niet schuwt en vlijmscherp op inhoud wil zijn.

Een enkele keer klinkt er een spannende opmerking 'ik krijg je nog wel vanavond.' Maar als de reactie luidt 'dat was toch afgesproken' wordt al duidelijk dat het meer om plaagstootjes gaat dan om de opmaat tot een echte confrontatie.

Als men elkaar al scherp bevraagt valt op dat de vragen die niet direct beantwoord worden toch niet meer terugkomen. Zo komen sommige leden wel erg makkelijk weg. Als iemand begint met 'ik wil een kritische kanttekening plaatsen' maar direct daarop zegt 'maar ik begin positief' wordt helder dat men beducht is om de onderlinge verhoudingen te testen met als gevolg dat de inhoudelijke kwestie minder scherp wordt besproken.

Hoewel niet alle statenleden over dezelfde overtuigingskracht beschikken, leest niemand voor van tevoren uitgeschreven betogen. Enig papegaaigedrag – herhalen wat een eerdere spreker ook al vindt – is wel aanwezig. 'Wij kunnen ons prima vinden in...', 'Ik sluit me daarbij aan'.

Hinderlijk is vooral de soms vrijblijvende opstelling, die blijkt uit uitspraken als 'Wat zal ik er over zeggen' en 'ik wil wel wat dingen hierover zeggen'. Als iemand een stevig punt wil maken maar eindigt met 'dat was de hoofdvraag, zo'n beetje' helpt dat niet om de zaak op scherp te zetten. Bij het onderwerp fietsprojecten zijn vreemd genoeg vooral de foto's voorwerp van gesprek. Ook spreken nogal wat leden in de verleden tijd, ('ik verbaasde me hierover') wat de overtuigingskracht niet ten goede komt. Politiek is voor sommige erg persoonlijk 'ik ben een echte heftruckcoureur' of 'ik laat m'n hoofd niet zomaar op hol brengen'.

Men schroomt elkaar te interrumpen, want ze zijn in Utrecht wel erg schaars (7x op een hele avond). Zo wordt de aanwezige gedeputeerde slechts eenmaal onderbroken en betreft het vaak 'even een opmerking'.

Een goede debater weet dat de vorm de inhoud dwingend maakt. Dat vraagt om de inzet van retorische middelen om het eigen betoog kracht bij te zetten en kleur te geven. Soms hoor je

een scherp contrast ‘De besluitvorming is rond, de uitvoering kan in de koelkast’. Maar geen van de aanwezige heeft ronkende oneliners of andere stijlfiguren paraat. Men praat in erg lange zinnen, een bekend verschijnsel onder politici. Daardoor vallen de onderlinge verschillen tussen politici minder op.

Met ambtelijk taalgebruik valt het mee in Utrecht. Buiten prachtig jargon als ‘innovatie als abstractie’ en ‘twee visies die gezwaluwstaard moeten worden’ weet iedereen zich over het algemeen helder uit te drukken.

Geen debat zonder drogredenen, maar de vraag is altijd hoe hierop wordt gereageerd. Als een lid zich afvraagt of ‘iemand wel is te vertrouwen’, grijpt de voorzitter in ‘voordat we hier over personen gaan spreken’. Wel slaagt iemand er in met de fameuze woorden ‘los daarvan’ kritiek van anderen snel te omzeilen. De zinsnede ‘als volwassen bestuurders onder elkaar’ blijkt inderdaad effect te hebben, want niemand gaat er tegen in.

Bij navraag blijkt dat deze manier van ‘debatteren’ gebruikelijk is in deze commissie.

Organisatie / Orde van het debat

De voorzitter heeft een duidelijke voorkeur voor een louter technische taakopvatting. Spreektijden wordt niet gehanteerd en hij gaat soepel om met eerste en tweede termijn, zonder actief te sturen op de kwaliteit van de debatten.

Hij bepaalt zelf de volgorde van sprekers en – na daarop gewezen te zijn tijdens de zelfevaluatie – hanteert hij een onvoorspelbare volgorde tot grote hilariteit, door kriskras mensen het woord te geven. Het typeert de goede sfeer in de vergadering.

Wie wil reageren, mag dat overigens totdat hij daarmee klaar is – en dat duurt bij sommigen onevenredig lang.

Deze commissie vindt overigens plaats in een vergaderruimte, waar een ieder rustig op zijn plaats kan blijven zitten.

Vanuit media oogpunt

Er was geen journalist aanwezig.

Een eerste advies

Hoewel niet het doel van de Debatscan©, willen wij enkele suggesties bij wijze van voorlopig advies niet onthouden aan de Statenleden. De Debatscan© over alle provincies zal begin 2007 heldere adviezen opleveren hoe de debatcultuur daadwerkelijk te verbeteren onder het motto ‘Als je als Statenleden wilt debatteren, doe het dan goed.’ Er is genoeg werk aan de winkel.

1. Denk serieus na over hoe de voorzitter het debat kan stimuleren.
2. Experimenteer met de spelregels voor het debat, om typisch vergadergedrag te vermijden.
3. De vorm maakt de inhoud dwingend – dat geldt voor de inrichting van het debat en de inrichting van de vergaderzaal.